

Til: Politirolleutvalget

22. juni 2026

Skriftlig innspill til Politirolleutvalget: Politiets møte med personer med rusutfordringer og/eller psykiske lidelser

Rådet for psykisk helse er en ideell paraplyorganisasjon med 35 medlemsorganisasjoner som samler erfaring, interesseorganisasjoner og ulike fag- og profesjonsmiljøer innen psykisk helse. Sammen med våre medlemsorganisasjoner jobber vi for å fremme god psykisk helse i befolkningen gjennom kunnskapsutvikling og -formidling.

Politiets møte med personer med psykiske lidelser og/eller rusutfordringer er et område som berører spørsmål om politirolle, forebygging, samarbeid, kompetanse og ressursbruk, og som derfor ligger sentralt i mandatet til Politirolleutvalget.

I arbeidet med dette innspillet har vi innhentet og koordinert perspektiver fra flere av våre medlemsorganisasjoner og samarbeidspartnere. Innspillet bygger både på Rådets egne vurderinger og på erfaringer og innspill fra brukerorganisasjoner, fagmiljøer og tjenesteaktører innen det psykiske helse- og rusfeltet.

Vi vil innledningsvis understreke at politiet er en nødvendig ordensmakt i samfunnet. Det er viktig å fastholde politiets maktmonopol. Politiet er den eneste aktøren som lovlig kan utøve fysisk makt overfor borgere i det sivile samfunnet og gjennomføre inngrep som for eksempel å ta seg inn i bolig når lovgrunnlaget er til stede. Dersom helsepersonell skulle gis slike oppgaver, ville det skape betydelige kvalitets-, sikkerhets- og rettssikkerhetsutfordringer.

Politiet har en unik og ofte undervurdert kompetanse i å håndtere adferdsforstyrrelser og krevende situasjoner i det offentlige rom, også når det gjelder personer med psykiske lidelser. Erfaring viser at politiet som oftest er godt rustet til slike møter, og denne kompetansen må anerkjennes, synliggjøres og videreutvikles.

Samtidig møter politiet i dag mange mennesker i akutte livskriser, med alvorlige psykiske helseutfordringer, rusproblemer eller gjentagende hendelsesforløp. I mange situasjoner blir politiet stående som førstelinje fordi andre tjenester ikke er tilgjengelige eller ikke har kapasitet. Mange av dagens utfordringer handler derfor ikke først og fremst om enkeltpersoner i politiet, men om rolleavklaringer, systemer og samhandling mellom tjenester.

Vi støtter sentrale aktører som [Politiforum](#) og [Norges Politilederlag](#) som har spilt inn behov for klare rammer for samfunnsoppdraget, tilstrekkelige ressurser og tilpasning til et endret kriminalitetsbilde og ny teknologi. Samtidig mener vi det er særlig viktig at utvalget vurderer hvordan samarbeidet mellom politi, helse- og omsorgstjenester og kommunale aktører kan klargjøres og styrkes.

Grunnprinsippene

Vi støtter at de ti grunnprinsippene for norsk politi videreføres og tilpasses dagens virkelighet. Særlig viktig er prinsippene om at politiet skal virke i samspill med samfunnet, ha høy tillit i befolkningen og bruke minst mulig makt. Redusert og riktig bruk av tvang er et mål i seg selv.

Disse prinsippene må også ligge til grunn for politiets møte med personer med psykiske lidelser og/eller rusutfordringer.

Politiets rolle i møte med personer i psykisk krise

Noen av de som bryter med samfunnets normer for adferd har alvorlig psykiske lidelser. I slike situasjoner har helse- og omsorgstjenestene og politiet et felles samfunnsoppdrag, men med ulike og komplementære roller. Helsevesenet er i mange situasjoner avhengig av politiets bistand for å kunne gi forsvarlig og omsorgsfull behandling til personer som på grunn av psykiske lidelser kan utgjøre en fare for seg selv eller andre. Dette er ikke et spørsmål om at politiet «assisterer» helsevesenet, men om et felles oppdrag med ulike ansvarsområder.

Det er avgjørende å lytte til brukere, pasienter, pårørende og fagpersoner. Erfaringene viser at måten politiet møter mennesker på har stor betydning for trygghet, tillit og risiko for eskalering.

For personer med psykose eller alvorlig psykisk uhelse kan synlige våpen, uniformering og polititstyr utløse frykt, paranoide forestillinger eller økt uro. Vi vil derfor særlig peke på behovet for:

- mer vekt på deeskalering og relasjonsarbeid
- bedre individuelle vurderinger i forkant av oppdrag
- vurdering av bruk av sivile kjøretøy og sivilt antrekk ved transport og oppfølging når situasjonen tilsier det
- økt oppmerksomhet på hvordan synlige våpen kan skape frykt, uro eller økt konfliktnivå
- systematisk bruk av erfaringer fra tidligere hendelser, inkludert gode evalueringsmøter og læring på tvers av tjenester
- faste samarbeidsarenaer og samarbeidsavtaler mellom politi, helse, kommuner og pårørende rundt personer med gjentatte hendelsesforløp. Egne avtaler med og om «gjengangere». Det er viktig at de lokale samarbeidsavtalene tar høyde for justeringer/opptaksområder med systematiske evalueringer.

Erfaringer fra blant annet akutt- og sikkerhetspsykiatri viser at god planlegging, kjennskap til personen og samarbeid mellom tjenestene kan bidra til tryggere og mindre konfliktfylte oppdrag.

Styrket samarbeid, forebygging og felles kunnskapsgrunnlag

Forebygging må stå sentralt i politiets fremtidige rolle. Det er behov for mer systematisk samarbeid mellom politi, kommuner, opptaksområder og helsetjenester, særlig rundt personer med gjentatte kriser og omfattende tjenestebehov.

God planlegging, faste samarbeidsarenaer og større åpenhet om hvordan man følger opp personer med gjentatte hendelsesforløp og stor bruk av offentlige tjenester kan bidra til bedre forebygging og færre akutte hendelser.

Samtidig er det behov for økt kompetanse om psykiske lidelser og rusutfordringer, særlig psykoseproblematikk, slik at politiet i større grad kan forstå og håndtere situasjoner ut fra den enkeltes helseutfordringer. Kompetanse på psykisk helse, rus, kommunikasjon, relasjonsarbeid og konfliktdemping bør være en sentral del av både utdanning og videreutdanning.

Samarbeids- og samhandlingsstrukturene mellom politi, helse- og omsorgstjenestene og kommunene må styrkes. Faste kontaktpunkter, tydelige ansvarsforhold og felles arenaer for planlegging, læring og evaluering vil kunne bidra til mer helhetlige tjenester og bedre ressursutnyttelse.

Sikkerhet og beredskap

Vi anerkjenner at politiet står i et mer krevende sikkerhets- og beredskapsbilde enn tidligere. Samtidig er det viktig at økte krav til beredskap ikke svekker politiets evne til å møte sårbare mennesker på en trygg og tillitsvekkende måte.

Personer med psykiske lidelser og/eller rusutfordringer møter ofte politiet i situasjoner preget av høy stressbelastning. Da er tydelig kommunikasjon, ro, forutsigbarhet og samhandling avgjørende.

Vi mener derfor at beredskap også må omfatte:

- kompetanse på psykisk helse og rus
- trening i deeskalering og konfliktdemping
- god samarbeidsstruktur med helse- og omsorgstjenestene
- tydelig rolleavklaring mellom politi og helsetjenester i akutte situasjoner
- fokus på riktig og minst mulig bruk av tvang

Et robust politi i fremtiden må både kunne håndtere alvorlige sikkerhetstrusler og samtidig ivareta mennesker i sårbare livssituasjoner på en trygg og verdig måte.

Effektiv informasjonsutveksling og samhandling

Politiet og helsetjenesten samarbeider tett i det daglige, men mange opplever usikkerhet rundt hva som kan og bør deles av informasjon innenfor reglene om taushetsplikt. Denne usikkerheten kan gjøre det vanskelig å forebygge alvorlige hendelser og sikre god oppfølging av personer med sammensatte utfordringer.

Taushetsplikten er viktig for tilliten, men må ikke bli en unødvendig barriere for forsvarlig samarbeid. Derfor er det positivt at [den nye samarbeidsavtale mellom Politidirektoratet og Helsedirektoratet](#) legger vekt på effektiv informasjonsutveksling, kunnskapsdeling og samarbeid om kompetanseutvikling.

Det er samtidig behov for:

- tydeligere rutiner og praktisk veiledning
- felles læringsarenaer for politi og helse
- tryggere rammer for samarbeid og delingskultur rundt personer med gjentatte og alvorlige hendelsesforløp
- systematisk debrief og læring etter krevende hendelser
- faste kontaktpunkter mellom tjenester og opptaksområder
- en felles erkjennelse av at samarbeid er nødvendig for å forebygge alvorlige hendelser

Bedre informasjonsdeling handler ikke bare om sikkerhet, men også om bedre forebygging, mindre bruk av tvang og mer helhetlig hjelp.

Vi vil også peke på at Stortinget har bedt regjeringen sikre at helseforetakene og sykehusene gjennomgår sivile transportordninger. Dette er et viktig tiltak, men det må følges opp med nødvendige forpliktelser, ressurser og organisatoriske løsninger dersom målene skal kunne realiseres i praksis.

Fremtidige utviklingstrekk

I vurderingen av politiets fremtidige rolle bør utvalget også se til pågående reformer og endringer i tjenestestrukturen. Helsereformen og bydelsreformen i Oslo vil kunne påvirke hvordan helse-, omsorgs- og velferdstjenestene organiseres og samhandler med politiet. Dette understreker behovet for solide samarbeidsstrukturer, tydelige ansvarsforhold og et felles kunnskapsgrunnlag på tvers av sektorer.

Et fremtidsrettet politi må være godt rustet til å møte både nye sikkerhetsutfordringer og mennesker i sårbare livssituasjoner. Det forutsetter sterkere forebygging, høy kompetanse, god samhandling og tydelige rolleavklaringer mellom politi, helse- og omsorgstjenester og kommunale aktører.

Rådet for psykisk helse

Tove Gundersen, generalsekretær